

A Biblia

az európai kultúrában

2015. SZEPTEMBER 14.

PÉLDABESZÉDEK KÖNYVE

Zarkáné Teremy Krisztina

17.

A könyv címe: A könyv első szava (a héber *masal* gyökből eredő) lett az irat címe, ami azt jelenti: „olyan mint...”, „összehasonlít”. A főnévnek számos jelentése lehet, pl. példabeszéd (Ez 17:2) vagy amit Jézus is elmondott; közmondás, népi szólás (1 Sám 10:12); közmegvetés vagy közneveltség tárgya (5Móz 28:37); prófétai mondas (4Móz 23:7, 18); különféle típusú vers, pl. óda (4Móz 21:27-30) vagy rövid mondatokból álló etikai bölcsességek gyűjteménye, és éppen ezt találjuk *A példabeszédek* könyvében. Mindezekben erősen megfigyelhető az összehasonlítás eleme, ami a *masal* gyök jelentésében benne rejlik.

A könyv szerzője: A könyv első verse szerint Salamon, Dávid fia, Izráel királya az, akinek a mondásait fogja csokorba ez az irat. Salamonról köztudott volt, hogy 3000 példabeszédet, valamint 1005 éneket szerzett (1Kir 4:32). A királyt kora bölcsei között tartották számon, bölcsességének híre ment messze földre. Uralkodása elején Salamon bölcsességet kért Istentől (2Krn 1:7-12). Feltehetően a könyvet uralkodása kezdeti szakaszában írta.

A könyv történelmi háttéré: Salamon volt Izráel harmadik királya (Saul majd Dávid után). Azelőtt a nép közvetlenül Isten vezetése alatt állt, Őt a bírák képviselték a nép előtt. Ám a nép a szomszédaiéhoz hasonló vezetőt, királyt kívánt (1 Sám 8:4-7), hogy a csatákban előttük járjon. Így választotta ki Isten Izráel első királyának Sault, akit Sámuel próféta kent fel. Majd a következő királyt, Dávidot is Isten választotta. Őt szintén Sámuel kente királlyá. Salamon Dávid vér szerinti, noha nem a legidősebb fia volt. Uralkodása elején (kb. Kr. e. 970–930) belső és külső békét, stabilitást teremtett, az ország felvirágzott. Salamon legyőzte ellenfeleit. A sok csatát megvívott Dávid által kezdeményezett templomépítést Isten utasítására Salamon vihette végbe, a még Dávid által fővárossá tett Jeruzsálemben. Hatalmas teljesítmény volt ez, és a pompázatos épület az egész ország büszkeségévé vált. A templom épületének gazdag díszítése az ókori szokásokat követte. Salamon kora Izráel történelme aranykorának számít. A külkereskedelem felvirágzott. A király bölcsességének és erős birodalmának híre a világ nagy részén elterjedt. Salamon életének alakulása azonban igen szomorú. Nagyszerű adottságokkal, Istentől kapott áldásokkal kezdte uralmát. Hatalmat, bölcsességet, gazdagságot kapott, amiben egy idő múlva már nem talált meglegedést. Nemzetközi szinten politikai hatalmát számtalan házassággal igyekezett megerősíteni, és e házasságok következtében más népek vallásainak hatása alá került, pogány kultuszokat kezdett bevezetni Izráelben. Uralkodásának későbbi szakaszában *A prédikátor* könyvében olvasható keserűség jellemezte, az élet örömeit, küzdelmeit egyaránt hiábavalóságnak mondta.

A könyv témája: A *példabeszédek* könyve kihangsúlyozza, hogy „A bölcsességnek kezdete az Úrnak félelme” (Péld 9:10). Noha a szerző szerint az Istennel való megfelelő kapcsolatban rejlik a bölcsesség alapja, ezt az írást mégsem kifejezetten vallási okfejtésnek tekinthetjük. A könyvben foglalt tanítás túlnyomó részben inkább etikai és erkölcsi jellegű, mint lelki természetű. Azt is lehetne mondani, hogy a szerző szerint az igazi siker feltétele a szorgalom, a becsületesség, a kitartás a tisztaság és az önmegtartóztatás. Ezekről a témákról találunk leírást a gyakorlati bölcsesség tárgyában, *A példabeszédek* könyvében.

A könyv vázlata: A *példabeszédek* könyve rövid, különböző témájú – tartalmú mondasokból áll, ezért sok más bibliai könyvtől eltérően nemigen található benne egységes vázlat. Az alábbiakat azonban mindenképpen megfigyelhetjük:

I. Bevezetés 1:1–7

A. Cím 1:1

B. A könyv célja 1:2–6

C. A bölcsesség alapja 1:7

II. A bölcsesség szakasza 1:8–9:18

A. Óvás a bűnösök csábítása ellen 1:8–19

B. A bölcsesség kiáltása 1:20–33

C. Vegyes tanácsok 2:1–7:27

D. A bölcsesség szava és munkája 8:1–36

E. Bölcsesség és balgaság 9:1–18

III. Példabeszédek gyűjteménye 10:1–22:6

IV. Velős mondasok sora 22:7–24:34

V. Ezékiás király megbízásából összegyűjtött mondasok 25:1–29:27

VI. Agur beszédei 30:1–33

VII. Lemuel szavai 31:1–31

A. Anyai tanítás 31:1–9

B. A derék asszony dicsérete 31:10–31

Zarkáné Teremy Krisztina